

EKONOMİK GÖRÜNÜM

EKONOMİ POLİTİKALARI GENEL BAŞKAN YARDIMCILIĞI
Kasım 2013, No: 77

Bu sayıda;

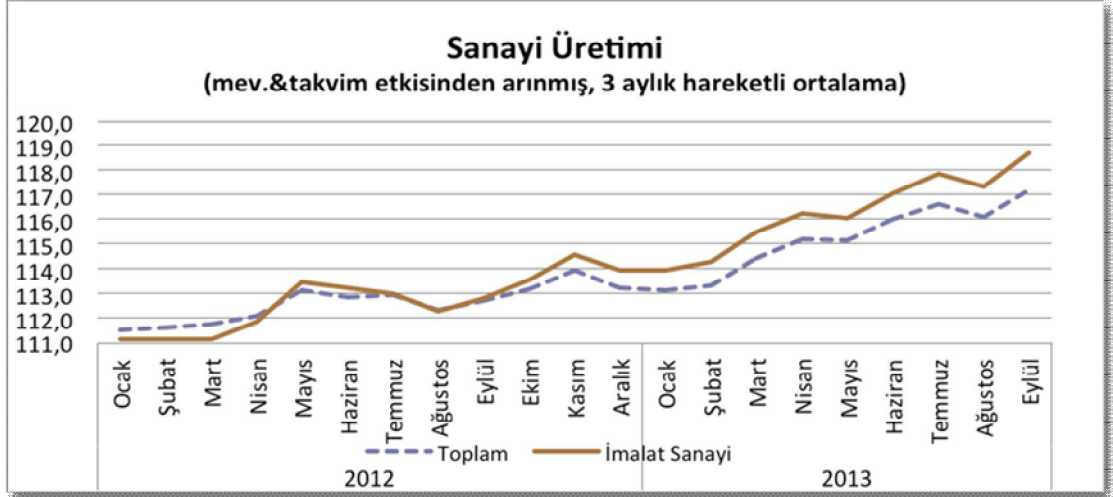
Eylül ayı sanayi üretim verileri,

Eylül ayı ödemeler dengesi verileri,

Türkiye'nin yapısal cari açığına ilişkin veriler değerlendirilmiştir.

Sanayi üretiminde istikrar yok.

- Ağustos ayında % 3,6 gerileyen mevsim ve gün etkilerinden arınmış sanayi üretimi, Eylül'de % 5,8 arttı. Yine Ağustos'da, geçen yılın aynı ayına göre, % 1,3 gerileyen sanayi üretimi; Eylül'de, yine bir yıl önceye göre, % 6,4 artış gösterdi.
- Benzer eğilimler imalat sanayi üretiminde de yaşandı. Ağustos ayında % 3,9 gerileyen mevsim ve gün etkisinden ayıklanmış imalat sanayi üretimi; Eylül'de % 6,6 arttı. Yine Ağustos'da, bir yıl önceye göre, % 0,9 gerileyen üretim; Eylül'de % 7,9 artış gösterdi.
- **Üretimde aydan aya yaşanan ciddi oynaklığa karşın bu yılın ilk dokuz aylık döneminde sanayi üretiminin, geçen yılın aynı dönemine göre, sadece % 2,8 arttığı dikkati çekiyor. Oysa 2012'nin aynı döneminde söz konusu üretim artış hızı % 3,1 idi. Dolayısıyla 2013 yılı boyunca üretim artsada; bunun sınırlı olduğu anlaşılıyor.**

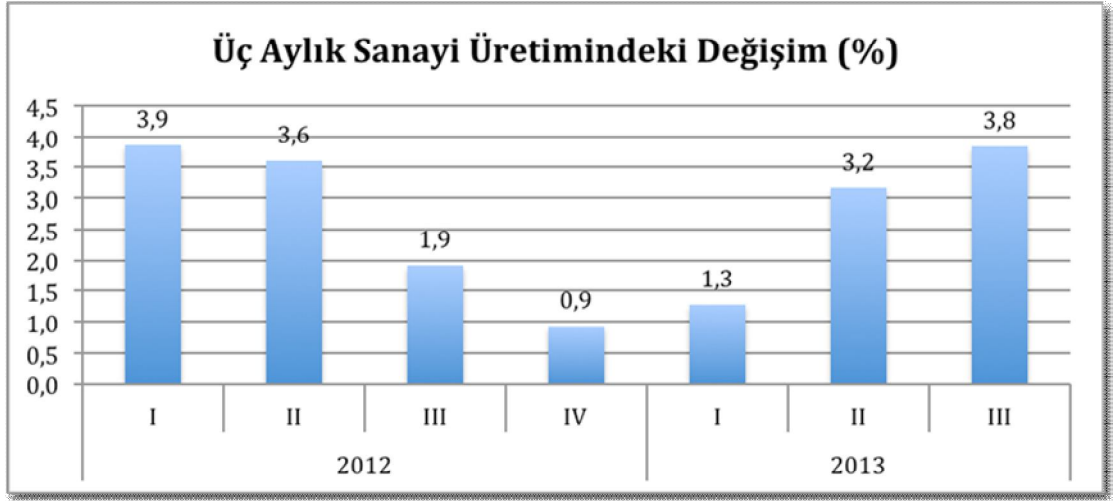

Kaynak: TÜİK

- İmalat sanayinde faaliyet gösteren 24 alt sektörden 6'sında üretimin düştüğü ya da sıfıra yakın arttığı anlaşılıyor. Buna karşın 7 alt sektörde üretimde ciddi artış var. En yüksek üretim artışının olduğu sektör ise, % 67,3 ile "bilgisayarların ve optik ürünlerin imalatı" sektörü. Bu sektörde üretimin ithalata bağımlılık oranının % 90'ları aştığı düşünüldüğünde üretimin katma değer yaratma kapasitesi zayıf olabilir.
- Üçer aylık dönemler itibariyle bakıldığında ise 2013'ün üçüncü üç ayında üretim artışının, geçen yılın aynı dönemine göre, % 3,8 olduğu dikkati çekiyor. Bu, yıl içindeki en yüksek üretim artışı. Üretimdeki bu artış trendi elbette olumlu ancak bunun kalıcı bir trende dönüşmesi önündeki riskler de giderek artıyor.

- **Özellikle yatırım ve üretim iştahı açısından önemli olan kur ve faizlerde riskler artık yukarı yönlü. Özellikle son haftalarda ABD'den gelen olumlu veriler ABD Merkez Bankasının parasal sıkılaştırmayı gelecek yıla sarkıtma ihtimalini şimdilik azalttı.**

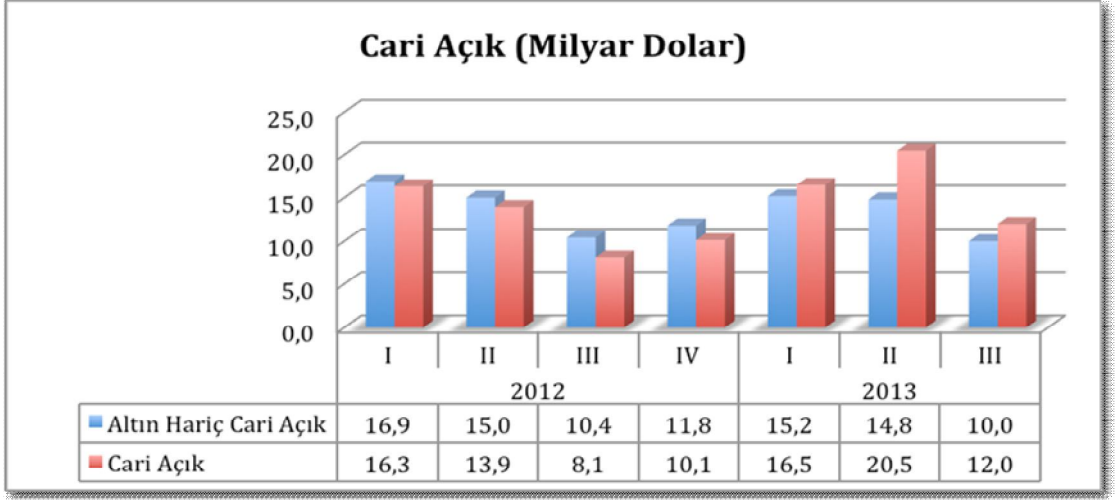
Sıkılaştırma operasyonun Aralık ayında başlayacağına yönelik beklentiler giderek artıyor. Nitekim bu beklentiyi satın almaya başlayan piyasalarda tansiyon yeniden artmaya başladı. Kasım ortalarına geldiğimiz şu günlerde dolar kuru yeniden 2,05 TL seviyelerinin üzerine gördü. Gösterge tahvilin bileşik faizi de yeniden % 9'ları aştı. Dolayısıyla yılın son üç ayında üretim artsa da, gelecek yıl aynı üretim artışının süreceği kuşkulu.

Kaynak: TÜİK

Eylül'de cari açık piyasa beklentisini aştı.

- Eylül'de cari açık, geçen yılın aynı dönemine göre, % 23,5 artarak 3,3 milyar dolar oldu. Piyasalar Eylül'de 2,8 milyar dolarlık bir cari açık bekliyordu.
- Yılın ilk dokuz ayında ise cari açık, geçen yılın aynı dönemine göre, % 27,7 artarak 49 milyar dolara çıktı.
- İlk dokuz ayda, geçen yılın aynı dönemine göre, cari açıktaki bozulma ise 10,6 milyar dolar. Geçtiğimiz yılın ilk dokuz ayı ile bu yılın aynı dönemi arasındaki altın ticareti dengesindeki bozulma ise 13 milyar dolar. Cari açıktaki bozulma, altın dengesindeki bozulmadan kaynaklanıyor. Geçtiğimiz yıl İran ile yapılan altın ticareti, dış ticaret verilerinin analizini oldukça güçleştirdi. Özellikle bu yılın ikinci üç ayında altın hariç ve dahil cari açık arasında ciddi bir fark oluştu.
- Bununla birlikte yılın üçüncü üç ayında altın hariç ve dahil cari açık rakamları arasındaki makasın kapandığı anlaşılıyor. Yılın son üç ayında bu makas daha da kapanacak.

Kaynak: TCMB

- Cari açığın finansman tarafındaki sıkıntıların Eylül'de de sürdüğü görülüyor. Eylül'de 3,3 milyar dolarlık cari açığa karşın normal finansman kanallarından gelen kaynak 2,2 milyar dolar. Buna karşın Eylül'de kaynağı belirli olmayan kanallardan (net hata noksan) gelen para miktarı 1,7 milyar dolar.
- Eylül'de her 100 dolarlık cari açığın 67,2 doları normal finansman kaynakları ile kapatılırken, bunun tamamının da portföy yatırımı şeklinde olduğu anlaşılıyor. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ise adeta kurumuş.

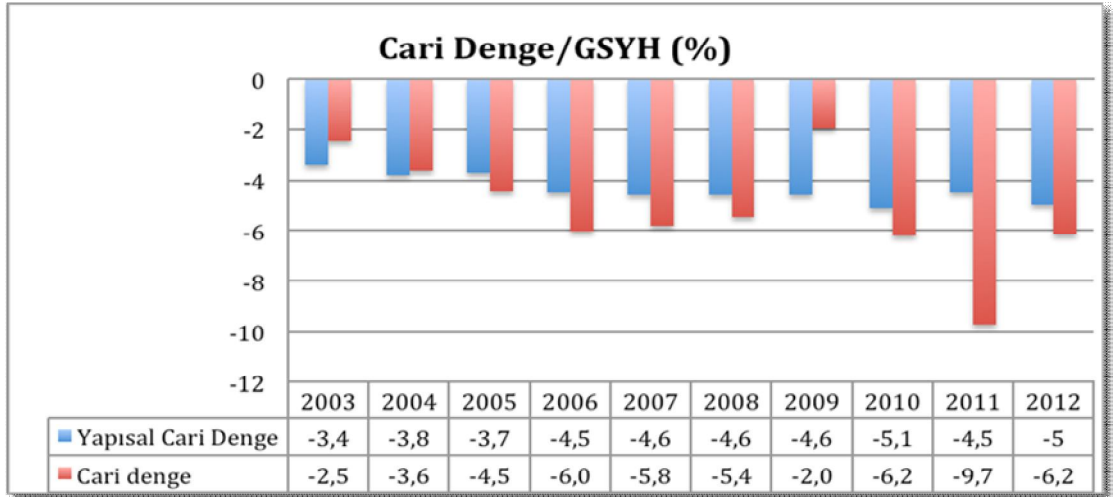
Tablo: Cari Denge ve Finansmanı (Milyon Dolar)

	2013-09	2012-09	%	yılbaşından beri		%	12-aylık toplam	
				2013-09	2012-09		Değişme	2013-09
Cari İşlemler Hesabı	-3.281	-2.657	23,5	-49.000	-38.370	27,7	-59.135	-58.511
Sermaye Dengesi	2.204	1.580	39,5	53.254	50.300	5,9	71.107	70.483
Doğrudan Yatırımlar	596	190	213,7	6.779	7.368	-8,0	8.361	7.955
Portföy Yatırımları	2.206	4.803	-54,1	19.073	24.343	-21,6	35.519	38.116
sak: Hisse Senetleri	733	287	155,4	-326	2.680	-112,2	3.268	2.822
Borç Senetleri	1.481	4.689	-68,4	16.971	19.897	-14,7	28.932	32.140
sak: Yurtiçinde İhraç Edilen	1.169	1.793	-34,8	6.563	12.179	-46,1	11.219	11.843
Diğer Yatırımlar	-585	-3.409	-82,8	27.478	18.632	47,5	27.304	24.480
Varlıklar	1.439	-815	-276,6	489	2.451	-80,0	-2.527	-4.781
Yükümlülükler	-2.024	-2.594	-22,0	26.989	16.181	66,8	29.831	29.261
Kısa Vadeli Krediler	-540	-657	-17,8	14.691	7.307	101,1	15.513	15.396
Uzun Vadeli Krediler	670	151	343,7	2.379	1.040	128,8	3.713	3.194
sak: Özel Sektör	156	528	-70,5	-1.436	2.388	-160,1	267	639
Uluslararası Para Fonu Kredileri	0	0		-852	-1.578		-1.281	-1.281
Diğer / Mevduatlar	-2.154	-2.088	3,2	10.771	9.412	14,4	11.886	11.952
Sermaye Transferi	-13	-4	225,0	-76	-43	76,7	-77	-68
Net Hata Noksan	1.718	1.845	-6,9	5.109	4.573	11,7	1.702	1.829
Rezerv Varlıklar	-641	-768	-16,5	-9.363	-16.503	-43,3	-13.674	-13.801

Kaynak: Turkey Data Monitor

AKP iktidarında Türkiye'nin yapısal cari açığı arttı.

- TCMB'de hazırlanan ve geçtiğimiz günlerde yayımlanan bir çalışma tebliği¹ Türkiye'de cari açık sorununun giderek yapısal boyut kazandığını gösteriyor.
- Yurtiçi ve yurtdışı talep ile ihraç ve ithal edilen ürünlerin fiyat değişimlerinden kaynaklanan konjonktürel etkiler ayıklandığında ortaya çıkan yapısal cari açık % 5'lere dayanmış durumda. Oysa aynı yapısal açık 2003'de % 3'ler seviyesinde geziniyordu.
- Bu, cari açıktaki bozulmanın sadece konjonktürel faktörlerden kaynaklanmadığını; 11 yıldır AKP'nin izlediği politikaların cari açığı giderek yapısal bir sorun haline getirdiğini gösteriyor.
- Çalışma cari açığa konjonktürel katkıların +/- 3 puan olduğunu tespit etmiş. Dolayısıyla iç talebi kısararak, büyümeden fedakarlık ederek kısa dönemde cari açığı düşürmek için sahip olunan manevra alanı bu kadar.
- Türkiye'nin sıcak para ile iç talebe yaslanarak gününü gün eden büyüme stratejisini değiştirmeyen AKP, 11 yıllık iktidarında, ülkemizin küresel değer zincirinde yukarı çıkmasını sağlayacak, ihracatımızda yükte hafif pahada ağır ürün desenine geçişe imkan tanıyacak, enerjide yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artıracak politikaları uygulamayarak cari açığın giderek yapılaşmasına neden olmuştur.
- TCMB'nin çalışması bilinen bir gerçeği rakamlara döküyor.

Kaynak: TCMB

¹ A. Hakan Kara, Çağrı Sarıkaya, Kasım 2013, "Türkiye'de Konjonktürel Etkilerden Arındırılmış Cari İşlemler Dengesi", TCMB Çalışma Tebliği, No: 13/40